

Interview mevrouw Hatice Güney, d.d. 24 april 2019

Het interview vindt plaats bij mevrouw Hatice Güney thuis aan de eettafel. Hatice verstaat wel Nederlands, maar spreekt het niet. Haar dochter Emine Güney is als tolk aanwezig.

In de onderstaande transcriptie gebruiken we de volgende regel:

Het getolkte deel van het interview duiden we aan met G: en het deel waarin dochter haar eigen verhaal vertelt duiden we aan met [Dochter:] en zetten we tussen rechte haken.

Op 19 november 2019 hebben we telefonisch contact gehad voor aanvullende informatie.

Inhoudsopgave met nummers van de bladzijden:

- 01. Jeugd Turkije
- 03. Ontmoeting echtgenoot
- 04. Gezinshereniging, komst naar Nederland, verschil met leven in Turkije
- 05. Oprichting moskee in Leiden en rol Hatice
- 06. Werken als schoonmaakster in LUMC
- 07. Contacten met andere Turkse vrouwen en activiteiten buurthuis
- 07. Spelen met speelgoed in Turkije
- 08. Naschrift: Uitgeroepen tot Leidse Heilige

Foto's:

- 09. Huisvlijt: handwerk op 11-jarige leeftijd
- 10. Woning echtgenoot Hasan Güney in barakken aan de Zijldijk in Leiderdorp, het 'Gastarbeiderskamp'
- 10. Net in Nederland. Eerste gezinswoning aan de Lage Rijndijk 23a
- 11. Hatice geëerd als heilige 1, Leidsch Dagblad 2 november 2000 blz. 1
- 12. Hatice geëerd als heilige 2, Leidsch Dagblad 2 november 2000 blz. 18
- 13. Kijkend naar de 3 oktoberoptocht in 1989
- 14. Moskee aan de Hooigracht nummer 31 te Leiden 1985
- 15. Mimar Sinan moskee aan de Curaçaostraat te Leiden 2019
- 16. Onderweg voor vakantie in Askale, Turkije 1992
- 16. Foto van omslag en colofon van boek over eerste generatie Turkse Nederlanders.

Transcriptie:

I-1: We hebben vandaag, 24 april 2019, een gesprek met Hatice Güney. Geboren 15 mei 1952 te Erzurum, Turkije.

I-1: We hebben vandaag een interview met u om te kijken waar u vandaan komt in Turkije, hoe uw leven daar was en ook wanneer u bent gekomen naar Nederland. En hoe dat was voor u in Nederland.

G: In augustus 1982 ben ik in Nederland gekomen.

I-1: Op internet zag ik dat Erzurum meer een stad is, klopt dat? Of is het meer een dorp?

G: Erzurum is één van de grootste steden in Oost-Turkije. Ik ben geboren in een dorp, Topalcavusköyü/Askale.

I-1: Was het een dorpje in de bergen?

G: Nee, het was in een vallei.

I-1: Kunt u iets vertellen over de streek waar u geboren bent en als kind geleefd heeft? Hoe was het daar?

G: Het was er heel erg mooi.

I-1: Wat was er vooral mooi?

G: Niet alleen de natuur, maar alles eromheen.

I-1: Waren er veel bomen of bloemen?

G: Alles was mooi. Een groene omgeving.

I-1: Een groene vallei. Waren er ook fruitbomen?

G: Er was niet veel keuze, maar er waren geen fabrieken en dergelijke. Alles was puur biologisch, natuurlijk.

I-1: En eten: verbouwden uw ouders en u de groenten zelf?

G: We hadden natuurlijk wel een tuintje, een moestuintje, maar niet alles konden we zelf verbouwen. Er werd ook van alles gekocht.

I-1: Kunt u iets vertellen over het gezin waarin u opgegroeid bent?

G: Kijk, dit is het. (Ze laat een foto zien van de vallei).

I-1: Is het er nog zo mooi?

G: Jazeker.

I-1: Gaat u daar ook van de zomer weer naar toe?

G: Ja, ik heb er ook nog een broer wonen.

I-1: U heeft nog een broer?

G: En een zusje.

I-1: Wat is uw plaats in het gezin?

G: Ik heb eerst mijn broers, dan kom ik en dan komt mijn zusje.

[Onverstaanbaar.]

G: En wat je daar heel veel hebt is beekjes. [Wijst aan op de foto].

I-1: Oh wat mooi.

I-2: Heel veel water.

G: Heel veel schone beekjes.

I-1: Hoe was het leven in uw dorp Topalcavusköyü/Askale.

G: We hadden stromend schoon water. Heel lekker.

I-1: Speelde u ook buiten, met de andere kinderen van het dorp?

G: Ja.

I-1: Wat waren de leuke spelletjes?

G: Verstoppertje spelen, touwtje springen, op de grond stenen leggen en met je voet de stenen verschuiven.

I-1: Bent u ook naar school geweest?

G: Ja, alleen naar de basisschool.

I-1: Maar u heeft leren lezen?

G: Ja.

I-1: Rekenen?

G: Ja.

I-1: Gingen alle kinderen van het dorp naar school?

G: Ja, je hebt daar een dorpschool. Daar gingen we dus heen. En de middelbare school was natuurlijk in een andere stad. Daarvoor moest je naar het centrum en dat was vaak niet te doen.

I-1: En toen u van school af was, wat deed u toen overdag?

G: Je deed gewoon wat kinderen deden. Je speelde met kinderen buiten. En je praatte met elkaar.

I-1: Dus samen praten, samen spelen. Moest u ook uw moeder helpen met het huishouden, of met de moestuin?

G: Ja, natuurlijk.

I-1: U deed gewoon mee met het hele gezin?

G: Nou, hele gezin? Moeder en twee kinderen. Vader deed vaak aan landbouw. Moeder was thuis met kinderen. De vaders gaan 's morgens weg en komen 's avonds weer terug. De hele dag op de landbouw. En dan heb je daarnaast ook dieren: koeien, schapen. Het is handelswaar voor hen, landbouw en het vee.

I-1: Werkte uw vader meer op het land of was hij meer een handelaar?

G: Kopen en verkopen deden ze. Maar alleen hun eigen spullen, hun eigen dieren verkochten ze. Melk, waar ze kaas van maakten. Het was gewoon een boerderij. Maar dat is het standaardleven op het platteland. Zo een bedrijf als hier, heb je daar niet. We hebben veel grond natuurlijk, en dat moest bewerkt worden. Ze zaaiden en oogsten allemaal zelf.

I-1: Zo zorgden ze voor hun eigen levensonderhoud.

Als u terugkijkt op uw gezin, hoorde u dan meer bij de welgestelden van het dorp?

G: Bij de welgestelden. Ik heb daar nog nooit armoede meegemaakt. In Nederland wel. Mijn man werkte alleen. We moesten met drie kinderen van het inkomen rondkomen. Hier had ik het krap.

I-1: Was dat vooral door het lage inkomen, of doordat de prijzen hier zo hoog waren?

G: Als je het vergelijkt met nu, was het toen goedkoper. Maar de salarissen waren wel laag, ja.

I-1: U vertelde de vorige keer dat uw man 900 gulden per maand verdiende. En dat hij 600 gulden aan woonlasten kwijt was.

G: Ja, aan hypotheek, gas, water en elektriciteit. Maar het was beter dan nu. Je kon dingen kopen die je wilde, qua voedsel. Als ik het vergelijk met nu met het salaris, dan kan ik amper rondkomen.

I-1: Mag ik nog even teruggaan naar de tijd in Turkije? Want u was 20 [=30], toen u naar Nederland kwam?

G: Ja.

I-1: Daarvoor woonde u in Turkije, u woonde ook bij uw schoonouders begreep ik. Hoe oud was u, toen u uw man ontmoette?

G: 16 toen we trouwden en 15 toen we elkaar leerden kennen.

I-1: Hoe kende u uw man?

G: We waren burens, sowieso.

I-1: Dus eigenlijk kende u hem altijd al?

G: Ja, maar in die zin: mijn man heeft in Istanbul gewoond na de basisschool. Omdat je in het dorp geen middelbare school had, heeft zijn vader hem naar Istanbul gestuurd om te studeren vanaf de middelbare school. Hij was er alleen tijdens de vakanties. Hij heeft daar op het internaat gezeten.

I-1: En tijdens één van die vakanties...

G: Mijn man was naar het dorp gekomen, want hij had de dienstplicht-leeftijd bereikt. Hij was naar het dorp gekomen. Toen was het zeg maar aan. En toen hebben ze gezegd, OK, we gaan verloven, en toen is hij naar dienstplicht gegaan en toen hij terugkwam zijn we getrouwd. De dienstplicht duurde één tot twee jaar.

I-1: Heeft u uw man zelf uitgekozen?

G: Mijn man heeft mij gekozen. Het was geen uithuwelijken.

I-1: Maar u was ook verliefd op uw man?

G: Natuurlijk hebben ze gevraagd: "Wil jij het ook?" Ik was heel erg verliefd.

I-1: U was helemaal blij. U was toen 15 jaar.

G: Op 16 jaar ben ik getrouwd. Als ik nog een keer op de wereld ben, dan trouw ik nog een keer met hem.

I-1: Uw man woonde toen ook nog in Turkije. Wat deed uw man in Turkije?

G: Hij heeft de middelbare school gedaan, toen is hij teruggekomen. Toen ging hij in militaire dienst en daarna was hij loodgieter.

[Er wordt aangebeld en een vriendin of kennis komt op bezoek en neemt ook in de kamer plaats. Ze blijft gedurende de rest van het interview erbij zitten.]

I-1: U woonde thuis en werkte op het land en in het huis. U bent op uw 16^e getrouwd en bent bij uw schoonouders gaan wonen. Hoe ging dat?

G: Ik werd beschouwd als kind aan huis. Ik werd dus niet buitengesloten. Het waren goede mensen.

I-1: Want ik lees wel eens verhalen waarin de schoondochter de minder leuke taken krijgt.

G: Dat was niet zo bij ons.

I-1: Hoe oud was u toen u uw eerste kind kreeg?

G: 17 jaar was ik. En mijn schoonmoeder hielp me. En ze leerde me van alles.

I-1: Woonde u toen ook in hetzelfde dorp als uw ouders?

G: Ja, we waren nog steeds burens van mijn eigen ouders.

I-1: Hoe vaak zag u uw eigen ouders?

G: We zagen elkaar iedere dag, we kwamen steeds bij elkaar over de vloer. De kinderen waren heel belangrijk voor mijn moeder. Want ze heeft 14 miskramen gehad en maar drie kinderen bleven in leven. Het was een heel ander soort relatie; ze waren heel zorgzaam naar mijn kinderen.

I-1: Waardoor overleden ze allemaal?

G: Ze werden geboren en de volgende dag stierven ze. De oorzaak weten we niet.

I-1: Gebeurde dat ook bij andere vrouwen in het dorp?

G: Nee, alleen bij mijn moeder.

I-1: Oh, wat verdrietig!

G: Ja, daarom waren mijn kinderen vaak bij mijn moeder. En was mijn moeder heel erg gesteld op mij.

I-1: U heeft op uw 17^e uw eerste kind gekregen. Hoe oud was u bij de tweede?

G: Het eerste kind was overleden. Hij was drie jaar toen hij overleed.

I-1: Waaraan was hij overleden?

[Dochter: Iets met urinewegen was er. Daarna ben ik geboren. Ik ben de tweede eigenlijk.]

I-1: Was het een ziekte die genezen kon worden als er een ziekenhuis in de buurt geweest was?

[Dochter: Hij was in het ziekenhuis. Hij is in het ziekenhuis overleden. Zowel mijn vaderskant als mijn moederskant waren welvarende mensen. Mijn opa van mijn vaderskant had ook een eigen busbedrijf en een eigen slagerij. Hij was landheer. Dus voor hen speelde geld sowieso geen rol. Hij is dus wel naar het ziekenhuis gegaan en ook verpleegd vanaf een jaartje of één, maar uiteindelijk is hij overleden.]

I-1: Het was dus echt een ziekte waar geen behandeling voor was?

[Dochter: Toen dus niet, misschien nu wel.]

I-1: Hoe was het voor u om uw eerste kind te verliezen?

G: Heel verdrietig. Vooral mijn schoonouders waren er niet overheen gekomen, heel lang.

I-1: Hoe oud was u toen u Emine [is tolkende dochter] kreeg?

G: 21 jaar.

I-1: Dus 4 jaar later. U [dochter] scheelde dus 4 jaar met uw broer. Uw broer was toen al overleden. Hoe was het voor u [Hatice] om een tweede kind te krijgen? Was u niet erg bezorgd, dacht u: als dit maar goed gaat?

G: Ja, natuurlijk. Ik heb vaak controles gehad of alles goed ging.

I-1: En het is allemaal goed gegaan?

[Dochter: Ja, ik ben er.]

I-1: En, u heeft nog een broer toch?

[Dochter: Ik heb twee broertjes en een zusje.]

I-1: Wanneer zijn die geboren?

[Dochter: De één is in 1977 geboren, de ander is in 1979 geboren en mijn zusje is in 1984 geboren.]

I-1: En u [Hatice] bent in 1980 naar Nederland gekomen?

G: Ja, ja.

I-1: Wat zijn uw eerste herinneringen aan Nederland? Of, U bent eerst naar Duitsland gekomen, hè?

G: Ja, eerst Duitsland.

I-1: Twee jaar in Duitsland?

G: Nee, zes weken heb ik bij mijn schoonzus gewoond, omdat ik nog geen huisvesting hier had.

I-1: Hoe was uw eerste indruk van Duitsland?

G: Interessant.

I-1: Had u het idee dat u zich daar thuis zou kunnen voelen?

G: Nee, nee.

I-1: Was u blij dat u naar Nederland kon?

G: Duitsland trok mij toch niet zo, Nederland vond ik toch beter. De dag dat ik hier ben gekomen is de visumplicht ingetreden. [in de Benelux werd de visumplicht t.a.v. Turken ingevoerd op 1 november 1980; in West-Duitsland was dat al op 5 oktober 1980; hier was echter sprake van gezinshereniging]

I-1: Ja, dat vertelde u inderdaad. Wat was uw eerste indruk van Nederland?

G: Ik kwam natuurlijk van een huis vandaan waar het druk was met familieleden, saamhorigheid, en dan was ik ineens alleen, in eenzaamheid. Als ik het vergelijk met nu was het wel allemaal beter, natuurlijk. Mensen begroetten je en zo. Maar nu durf je het bijna niet, bijvoorbeeld 's avonds zo over straat, dat durf ik bijna niet meer. Onvriendelijkheid, harde maatschappij.

I-1: Ja, dat vertelde u de vorige keer ook. U kwam hier met twee kinderen, want u [dochter] zat in Turkije bij uw schoonmoeder [van Hatice].

[Dochter: Ik bleef achter, maar ik was iedere dag ziek van heimwee. Maar oma wilde me niet loslaten. Iedereen ging in één keer weg.]

I-1: Echt?

[Dochter: Ja, mijn oma kon het niet. Dus eigenlijk hebben ze mij vanwege mijn oma achtergelaten. Dus totdat ze was gewend. Eerst twee kinderen weg en een moeder en na een jaar ben ik gekomen. Het was een moeilijke tijd.]

I-1: U vertelde de vorige keer ook dat het door de week erg eenzaam was en in het weekend was het heel gezellig, was er veel gezelligheid.

G: Mijn echtgenoot nam me ook vaak uit, nadat we een eigen huis hadden. We gingen vaak naar Duitsland en we gingen vaak uit. Dus zo probeerde ik te compenseren.

I-1: Ik heb ook begrepen dat bazen van uw man (Verto Staalkabels) bij u thuiskwamen: theedrinken, eten?

G: Ja, iedereen die kwam. Toen was de relatie ook hechter; nu wordt dat bijna niet meer gedaan bij elkaar over de vloer komen. Erg gezellig. Dat heb je niet meer. Toen kwamen ze vaak, maar we gingen ook vaak daarheen. Het was wel grappig, want ze hielden dan rekening met het eetgedrag van ons. Nu is het anders. Door het negatieve imago van de Islam is het anders geworden.

I-1: Dat is verdrietig, hè, dat er eigenlijk zo'n kentering ontstaan is.

G: Ja, ik ben daardoor heel verdrietig geworden.

I-1: Zijn er nog wel mensen waar u nog steeds contact mee heeft, met vrienden, oude collega's, Turkse mensen, Nederlandse mensen?

G: Ja, van de oude wel heel veel.

I-1: Dus die contacten zijn nog wel heel gebleven?

G: Ja, er zijn wel een aantal overleden, maar diegenen die zijn achtergebleven, daar hebben we nog wel contact mee.

[Dochter: Wilt u de albums nog doornemen? Wat willen jullie hiermee doen? Wat was het plan, dat ben ik vergeten.]

I-1: Ja, als er foto's zijn?

[Dochter: Ja, ik heb een paar meegenomen. Dit zijn de krantenknipselalbums, waar ik of mijn vader in voorkomen.]

I-1: Want uw man heeft de aanzet tot de moskee gegeven? [Mimar Sinan Moskee aan de Curaçaostraat. Haar man, Hasan Güney, is 32 jaar voorzitter van de moskee geweest en in 2015 overleden]. Wat heeft u daaraan bijgedragen?

G: Zonder vrouwen kan een man niet veel. Ik heb hem steun gegeven.

I-1: U stond altijd achter hem.

G: Ik was Binnenlandse Zaken en mijn man was Buitenlandse Zaken. Als ik had gezegd: nee, ik wil het niet, dan had hij het natuurlijk niet kunnen doen.

I-1: Maar u wilde dat wel, u vond het wel goed dat uw man zoveel tijd eraan zou besteden. Want het kost natuurlijk best een heleboel tijd.

G: Ja, en dan ook nog de jaren die hij erin heeft gestoken. Niet voor een korte, maar voor een lange duur.

I-1: Wat voor gevolgen had dat voor u en voor het gezin? Dat uw man zoveel tijd bezig was met de moskee.

G: Hij was niet alleen met de moskee bezig, maar hij was ook naar openingen. Hij was overal, bij elke happening in Nederland betrokken. Hij was niet alleen in de moskee.

I-1: Uw man was echt een publiek figuur? Dus u was de vrouw van een belangrijke man?

G: Ja, hij nam me ook wel mee; we gingen ook vaak samen.

I-1: U werd er ook echt helemaal bij betrokken?

G: Ja.

I-1: Was het niet vooral een mannenzaak?

G: Jawel, maakte niet uit, ik ging toch.

I-1: En uw man vond dat goed of moest u wel even zeggen: nee, ik wil echt nu mee.

G: Ik vind uw vraagstelling raar, apart. Ik heb niet alleen thuisgezeten, ik heb ook heel veel dingen gedaan. Ik heb gewerkt. Omdat u zei: "Nam hij je mee?" Dat was vanzelfsprekend. We gingen samen naar de kerk, we gingen samen uit, bij zijn afspraken ging ik ook mee.

I-1: U deed echt heel veel samen, met zijn tweeën. Ik had begrepen dat uw man veel dingen zonder u deed.

[Dochter: Weet u wat het is, ik zal even de situatie schetsen. Mijn vader werkte en dan was hij een van de prominente figuren in Leiden en Nederland.]

I-1: Vanwege wat, de moskee of ook vanwege andere dingen?

[Dochter: Vanwege de moskee, maar hij zat ook in een landelijke organisatie waar al die moskeeën aangesloten zijn, de Turkse Islamitische Culturele Vereniging. Dus hij was overal en nergens. Bij de gelegenheden waar het kon, gingen ze samen. Mijn vader was geen man die alleen kon zijn. Die wilde

altijd gezelschap en dan gingen ze samen en dan nam hij haar gewoon mee. Dat is heel normaal, zeg maar, dat hoort erbij. Soms gingen ze samen, soms ging hij alleen, soms stuurde hij haar alleen met iemand anders. Per situatie was dat anders iedere keer. Maar ze hadden een heel druk en intensief leven.]

I-1: Zeker omdat u er ook zelf bij werkte?

G: Ja.

I-1: U werkte op het LUMC? U zat in het schoonmaken? Hoe was dat, kunt u daar wat over vertellen?

G: Op het LUMC was het niet zoals nu. In de eerste jaren kreeg ik heel veel vragen van de mensen van het LUMC over mijn hoofddoek en het werk en zo. Het was wel grappig omdat het leek alsof mijn hoofddoekje een belemmering was of zo.

I-1: Maar u mocht wel gewoon uw hoofddoek dragen?

G: Dat was nooit een probleem. Soms maakte een patiënt een negatieve opmerking, maar onze woordenschat was niet zo goed. We begrepen het niet allemaal. Aan de andere kant: het is een ziek persoon, die ligt in bed; wat moet je dan terugzeggen? Je gaat geen ruzie maken.

I-1: Dus u trok zich er ook niets van aan, u ging er eigenlijk best goed mee om?

G: Ik ben er niet op ingegaan, gewoon genegeerd; zo heeft het ook gewerkt.

I-1: U stond er een beetje boven?

G: Dat is ook zo, je staat er boven, inderdaad.

I-1: Wat zijn de grootste verschillen tussen uw land, het leven in Turkije waar u vandaan komt en het leven hier in Nederland? Wat waren voor u de belangrijkste verschillen?

G: Culturele verschillen natuurlijk.

I-1: Kunt u daarover wat vertellen?

G: Meer respect voor ouderen in Turkije, de omgang met andere mensen. In Nederland zag ik dat niet.

I-2: In Turkije meer dan hier?

G: Ja, daar is het natuurlijk wat strakker en formeler, is er meer respect voor oudere mensen in de omgang. En hier zag ik dat niet.

I-1: Hoe ervaaarde u dat?

G: Ik ben natuurlijk hier voor het eerst en je zag het en het was heel raar om dat te zien. Vroeger was dat, maar nu is het helemaal erg geworden.

I-1: Maar betekende dat ook dat u vaak terugverlangde naar Turkije?

G: Mijn man had zich ingeschreven om naar Nederland te komen toen hij dienstplichtig was. Stel je voor als ik had terug gewild, dan zou mijn man het toch niet hebben gewild om terug te gaan.

I-1: Er was geen keuze. Was u daar ook verdrietig om?

G: Je raakt eraan gewend, ik ben er nu aan gewend. Je hebt geen toekomst daar. Je begint eraan te wennen, dus je bouwt hier alles op.

I-1: Dat idee had u hier: ik kan niet terug naar Turkije, want daar ligt geen toekomst voor mij?

G: Nee, want de kinderen zijn hier en mijn man wil niet weg. Nu helemaal niet met de kleinkinderen hier. Nu heb ik wel de mogelijkheid, maar nu ga ik niet vanwege de kinderen.

I-1: Ik kan me dat goed voorstellen. Dus eigenlijk het grootste verschil is de manier van omgang tussen mensen?

G: Ja, in de Turkse cultuur is dat hartelijker, opener. Maar het Turkije dat wij toen achterlieten is niet meer het Turkije dat we nu kennen; dat is ook heel erg veranderd.

I-1: In welk opzicht?

G: De relatie oud-jong is ook vervaagd, respect. Ik vind het daar ook niet positief vooruit gegaan.

I-1: Nee, echt niet?

G: Materialisme en individualisme is daar. Als je in de dorpen bent, daar nog wel, maar in de steden is dat hard achteruitgegaan. De verstedelijking is hard toegenomen daar.

I-1: Dus eigenlijk een beetje hetzelfde proces als hier bij ons in Nederland. Dus als u teruggaat, is het ook niet meer zoals u het heeft achtergelaten?

G: Dat zegt iedereen, wat je hebt achtergelaten. Het is niet voor niets dat veel mensen voor drie of zes maanden teruggaan. Ik denk meer aan Nederland, en mijn toekomst in Nederland, dan aan Turkije. Ik denk hier aan de toekomst, dat je goed met elkaar om moet gaan, een gemoedelijker maatschappij. Ik denk hier aan de toekomst en niet daar, omdat mijn kinderen en kleinkinderen hier zijn en hier zullen blijven. Dus je kijkt is ook veranderd.

I-1: U werkte, u had uw gezin. Was er nog iets dat u daarnaast deed, iets van een hobby, iets van sport?

G: In het buurthuis. We gingen lessen volgen, er was speelgelegenheid voor de kinderen, naailessen.

I-1: Dus U hebt leren naaien; waar was dat?

G: Driftstraat, buurthuis De Kooi.

I-1: Dat is nu muziekschool, met Maarten Witkam. Het contact met de andere vrouwen, liep dat ook via het buurthuis?

G: Andere vrouwen?

I-1: Andere Turkse vrouwen.

G: We zagen elkaar op bruiloften, we nodigden elkaar vaak ook uit voor het eten.

I-1: Dus dat waren de belangrijkste bezigheden, momenten, naast het werk en naast de verzorging van de kinderen. U heeft naailessen gevolgd; waren er nog andere dingen van cursussen?

G: Het hoofd Personeelszaken van de fabriek stuurde haar dochter naar mij, voor Nederlandse lessen.

I-1: Waar heeft u de Nederlandse lessen gevolgd?

G: Thuis, door haar. Mijn kinderen waren toen klein, dat was makkelijker.

I-1: Hoe was dat voor u om Nederlandse les thuis te krijgen?

G: Het was erg fijn. Toen ben ik gaan werken.

I-1: Na de lessen?

[Dochter: Nee, nee. Ze was dus huisvrouw en toen ging ze naar naailes en taal en zo. En toen is ze gaan werken en is ze gestopt met taallessen, omdat het toen te druk werd.]

I-2: Kan ik wat vragen? Toen u in Turkije als kind speelde, had u toen ook speelgoed?

G: Zelfgemaakte poppen. Ik heb ook geborduurd in Turkije [Ze laat een zelf gemaakt handwerk zien, zie foto].

I-1: Hoe oud was u toen?

G: Ik was elf jaar.

I-1: Dat ziet er heel mooi uit.

I-2: Dat kan ik niet. Zou u dat nu nog kunnen?

G: Ja, maar mijn ogen willen niet meer.

I-1: Nog een vraag: wat zijn voor u de belangrijkste gebeurtenissen in uw leven geweest?

G: De dagen die ik met mijn man heb doorgebracht. Dat zijn de mooiste momenten geweest.

[Vervolg na het bekijken van de foto's].

I-2: Wat ik nog wil vragen is het volgende. Eigenlijk wordt het steeds moeilijker in Nederland goed te wonen, door de verschillen, zeg maar, tussen Turken en niet-Turken. Is er iets, zijn er pogingen van u uit, om die kloof te overbruggen en verwacht u ook iets van Leiden daarin?

[Dochter: We hebben heel goede relaties met de gemeente Leiden en met diverse organisaties. Dat gaat heel goed. Weet je wat het is, je wordt gestuurd door de media. Beeldmedia, geschreven media. Je wordt gewoon in een bepaalde richting geduwd met je denken en handelen en zo. Maar de burgers onderling, die elkaar goed kennen, daar is geen probleem. Maar over straat, mensen die elkaar niet kennen, dat is wat grimmiger. Wordt het beter? Nee, dat denk ik niet. Maar naarmate de economische krachten achtergaan en alles duurder wordt, wordt de stemming ook grimmiger.]

I-2: De toekomst voor uw moeder ziet er somberder uit dan nu?

G: We kijken naar de toekomst, zeg ik. Maar als ik het zo kan zeggen, ik zie nergens iets positiefs, zeg maar. Wereldwijd.

I-1: Wereldwijd zelfs, ziet u het somber in? In Nederland, zowel als in Turkije?

G: Maar nee, we gaan niet de politiek in. Want dat heeft geen zin. Maakt niet uit waar je heengaat, waar je woont. Het ziet er niet bepaald rooskleurig uit. Heel makkelijk voorbeeld, los van alles: vroeger kon je nog met elkaar in gesprek gaan. Nu hebben we telefoon. Met een half oog en oor kijken en luisteren ze naar je. Er is geen gesprek gaande. Iedereen, waar je ook heengaat, heeft de mobiele telefoon. Zodoende zie ik het niet echt rooskleurig in.

I-2: Nou, wij hebben een gesprek gehad.

I-1: Ik wil u heel hartelijk bedanken. Het was erg fijn.

[Hatice heeft lekkere Turkse hapjes voor ons gemaakt. We genieten ervan en bespreken wat erin zit. De naam is pitta.]

Naschrift:

Bij de uitwerking van de transcriptie met foto's merkten we dat we dat we geen verhaal hadden bij het krantenbericht over de verering van Hatice als één van de drie heiligen van Leiden op 2 november 2000. Moeder is ondertussen voor een aantal maanden naar Turkije en na terugkomst is ze ziek. Het volgende is een weergave van het telefoongesprek met dochter Emine op 19-11-2019.

I-1: Door wie kwam Hatice in aanraking met mensen die hulp nodig hadden?

Dochter: Dat ging via mond-op-mond boodschappen. Via-via hoorden we bijvoorbeeld van een vrouw, die gescheiden was en van wie het adres niet bekend mocht worden, dat ze een bankstel nodig had. Of een jongedame van wie de moeder in de bijstand zat en de vader in de schuldsanering. Ze was 13 en kon niet zwemmen. Ze kwam niet in aanmerking voor zwemles. Mijn moeder vroeg dan aan anderen wie dat kan betalen.

Vroeger vroegen we dat persoonlijk of we publiceerden het individueel. In 2009 hebben we de Stichting Güney opgericht en werden we een officiële stichting. Zo kunnen onze kinderen en kleinkinderen dit werk voortzetten met de nalatenschap van mijn moeder.

Er is veel taboe. Mensen gaan niet naar een vereniging voor hulp. Dan moet dat in het bestuur besproken worden. Het gaat via mijn moeder en dan kan men anoniem geholpen worden.

I-1: Hoe zag de hulp aan landgenoten er precies uit?

Dochter: Het ging niet alleen om landgenoten, maar om iedereen. Zoals boodschappen, maandelijks verzorgen van gezinnen die in armoede waren. Studenten uit het buitenland die geen onderdak of zakcent hadden, jonge moeders die geen feestkleding voor hun kroost konden kopen. Vluchtelingen die een gezin in het land van herkomst hadden zonder inkomen. We zorgden ervoor dat deze mensen toch geld ontvingen, zodat zij eten konden kopen, enz.

Bijvoorbeeld: mijn moeder las dat de politie een dakloze had gevonden die al dagen niet had gegeten.

Moeder is boodschappen gaan doen en heeft dat bij de politie afgegeven. De politie mocht niet vertellen van wie dat eten kwam. Het was ongedwongen hulp bieden. Zodra iemand hulp had ontvangen werd het ook weer vergeten. Mijn moeder zet zich anoniem en ongemerkt in voor anderen. Ze is het stille verhaal, de stille kracht achter mijn vader geweest, die op de achtergrond veel goed deed. Vader was bekend; zij opereerde op de achtergrond.

We weten niet wie mijn moeder heeft voorgedragen bij de jury voor Leidse heilige. Maar omdat ze de stille kracht achter mijn vader was, heeft de jury besloten haar die eer te geven.

Een ander voorbeeld dat ik me herinner: een student uit Indonesië die niets had, heeft via mijn moeder van iedereen wat gekregen. Op een bepaald moment was zijn radiocassette uit zijn kamer verdwenen. Mijn moeder heeft ervoor gezorgd dat hij er weer een kreeg.

Een ander voorbeeld: ik kwam in de pauze naar huis van school om te eten en een vrouw belde aan. Ze had een gesprek gehad met een sociale instantie, maar had geen buskaart en geen geld om weer naar huis te gaan. Mijn moeder heeft haar portemonnee getrokken.

I-1: Hoe komt de stichting aan geld? Gaat dat via fondsenwerving of iets dergelijks?

Dochter: In het begin had de stichting geen geld. Via ons sociale netwerk en via de sociale media werden de oproepen voor geld en goederen gedaan. Via een WhatsApp groep. Voor Griekenland zamelen we mutsen en sjaals in voor de mensen in de vluchtelingenkampen.

Voor grote projecten werven we fondsen. Doordat we een stichting geworden zijn, gaat dat makkelijker. Mensen kennen ons ondertussen.

We werken ook voor de gewone man en de gewone vrouw die het nodig heeft. Bijvoorbeeld een vrouw die bij de begrafenis van haar vader in Turkije wilde zijn en haar man wilde niet de reis betalen. Mensen schamen zich, durven niet om hulp te vragen. Ook helpen we mensen die niet genoeg krijgen van een uitkering. En dat worden er helaas steeds meer. We hebben met veel organisaties contact, zoals de voedselbank. De stichting legt ook contact met wijkteams. Doordat we een stichting zijn kunnen we makkelijker partners vinden.

Moeder is op dit moment nog ziek en zwak. Dochter Emine heeft nu de stichting overgenomen.

Zie foto's op de volgende pagina's.

Huisvlijt. Handwerk van Hatice, als elf jarige.

Woning echtgenoot in barakken aan de Zijldijk in Leiderdorp: “gastarbeiderskamp”

1982 Net in Nederland. Eerste gezinswoning aan de Lage Rijndijk 23a.

Cleveringa, Kerckhoffs, Güney: moderne Leidse heiligen

LEIDEN • AFKE VAN DER TOOLLEN

Rudolph Cleveringa, Elly Kerckhoffs, Hatice Güney. Wen maar vast aan die namen. Het zijn sinds gisteren de drie Leidse heiligen. De drie totaal verschillende Leidenaars zijn door hun stadsgenoten uitverkoren in een 'prijsvraag' van de Raad van Kerken.

Cleveringa, de professor die opstond tegen de Duitsers, Kerckhoffs, altijd op de bres voor sociale rechtvaardigheid. En Güney, een vrouw die op de achtergrond een belangrijke rol speelt in de Turkse gemeenschap. Moed en onbaatzuchtigheid waren belangrijke criteria voor hun uitverkiezing tot moderne heilige, vertelt juryvoorzitter Jan Postma in een volle Waag. Het was 'echt niet de opzet' dat de nieuwe heiligen ook zelf Leids waren. Maar onbewust heeft bij de jury kennelijk toch een rol gespeeld dat Leidse heiligen ook echt iets met Leiden te maken moeten hebben."

Hatice Güney is de enige van de drie die nog leeft, maar ze wil niet reageren op haar verkiezing. Volgens haar dochter Siret is ze er wel erg blij mee, maar wil ze niet op de voorgrond treden. De aanwezige Turkse mannen tonen zich in hun nopjes dat iemand uit hun midden, een vrouw nog wel, het zover heeft geschopt. "We hebben in Turkije een uitdrukking: achter elke goede activiteit zit een vrouw", lacht een van hen, Sabri Gundogan.

Bij de achterban van Elly Kerckhoffs heerst een jubelstemming. "Ik voel me bijna jarig", zegt Hilde Jansen van het Leidse Volkshuis. En Tjeerd Scheffer van VVV/Leiden Promotie vindt: "Wat zij heeft betekend is in de twintig zinnen van het juryrapport nog te karig beschreven."

Cleveringa's kleindochter Hiltje Barendsen weet niet of haar

Hatice Güney, heilig vanwege haar inzet binnen de Turkse gemeenschap in Leiden.

FOTO • TACO VAN DER EB

grootvader zijn nieuwe status op prijs had gesteld. "Hij zag wat hij heeft gedaan niet als zo superbijzonder." Cleveringa was 'een ontzettend lieve opa', verzekert ze. "En inderdaad ook heel correct. Hij zou nooit een postzegel van één cent van zijn

werk op zijn privépost plakken."

De heiligenverkiezing kan nog een staartje te krijgen. De stichting Vierkant in Vierkant, die zich beijvert voor een fontein van Van Doesburg op het stationsplein, wil gebruik ma-

ken van Kerckhoffs' heiligverklaring om dat plan er alsnog door te krijgen.

Kerckhoffs streed in haar laatste jaren voor die fontein, maar het gemeentebestuur wilde er niet aan. Ook nu niet, laat burgemeester Postma desge-

vraagd blijken.

Hij ziet sowieso een vervolg – zoals het ophangen van de heiligenportretten in het stadhuis – niet zitten. "Dan wordt het zo officieel." Hij vindt dat het project met de manifestatie in de Waag, opgeluisterd met een

'heiligenrede' van Maarten 't Hart, af is. "Deze sfeer in de Waag nu is met zoiets toch niet meer op te roepen."

Pagina 18: Meer nieuws over de Leidse heiligen

Leids Dagblad, 2 november 2000, bladzijde 1

Hatice geëerd als Leidse heilige door burgemeester Postma, vanwege haar hulp aan landgenoten die in Nederland medische hulp komen zoeken en haar hulp in gezinsconflicten.

Volgende bladzijde: Vervolg Leids Dagblad 2 november 2000, bladzijde 18.

HATICE GÜNEY

Hatice Güney is een typische eerste generatie-immigrant, maar eigenlijk ook weer niet, en dat maakt haar in veler ogen een bijzondere vrouw. Laaggeschoold en geen andere taal machtig dan het Turks, kwam ze in 1981 van Turkije naar Nederland. Ze had al snel door dat ze zelf de slag naar de moderne Nederlandse samenleving niet zou kunnen maken. Maar ze heeft er alles aan gedaan om te zorgen dat haar kinderen - ze heeft twee zoons en twee dochters - dat wél konden. En dat is haar gelukt.

Daarmee voldoet Hatice Güney volstrekt niet aan het stereotiepe beeld van de laag opgeleide Turkse vrouw in Nederland. Ze schuwt de contacten buiten de kleine kring van het eigen gezin niet, heeft een *open mind*, al spreekt ze zelf geen Nederlands.

Hatice Güney is 48 jaar oud. Ze is getrouwd met Hasan Güney, de huidige voorzitter van de Islamitische Stichting Nederland, afdeling Leiden. Eenmaal in Nederland kwam hij in de kabelfabriek in Leiderdorp te werken. Dat heeft hem lichamelijk gesloopt. Dat hij zich vervolgens binnen de Leidse Turks-islamitische gemeenschap heeft kunnen ontplooiën, is ook de verdienste van zijn vrouw.

Maar zelf zit Hatice Güney ook niet stil. Ze speelt binnen de Turkse gemeenschap vaak een bemiddelende rol bij gezinsconflicten. Met name bij het opspelen van de generatiekloof tussen de ouders, die nog geworteld zijn in de Turkse cultuur, en hun 'vernederlandste' kinderen. Een generatiekloof die ze zelf door haar moedige open houding - 'je maakt nu eenmaal deel uit van een moderne maatschappij, dan moet je daar niet voor weglopen' - heeft overwonnen.

Daarnaast doet Hatice Güney heel veel voor de Turkse vrouwen. Die blijven in Nederland maar al te vaak steken in hun eigen kleine wereldje. Hatice Güney spant zich in om daar wat aan te doen. Bijvoorbeeld in de vorm van een vrouwenclub. Ze organiseert onder andere naai- en schildercursussen voor haar lotgenotes. Alles om deze vrouwen uit het isolement te halen waar ze zelf geen genoeg mee nam.

1989 Kijkend naar de 3 oktober optocht. Vrouw rechts in beeld is Hatice.
Derde van links is echtgenoot Hasan en op zijn schouders jongste dochter Siret, 5 jaar oud.

1985 Moskee aan de Hooigracht nummer 31 te leiden, in het voormalige Leger des Heilsgebouw..
Het eerste moskee gebouw in Nederland met toestemming tot oproep voor gebed met een luidspreker.

ISN-Mimar Sinan moskee in de voormalige Petrakerk in de Curaçaostraat, nabij Kooiplein. Geopend 1993, in 2010 uitgebreid met een ontmoetingsruimte, 2019

Onderweg in Askale, Turkije, voor vakantie.

De bus is van vader. De personen auto is van familie die hen tegemoet kwam rijden.

Hatice vond de reis leuk, want je overnachtte steeds in een andere stad.

Dochter Emine vond het niet leuk, want de reis duurde te lang. Drie of vier dagen.

Dit is een project van Stichting Güney

Colofon:

© De auteurs:

Emine Güney

Rob Manders, hoofdstuk 1

Cor Smit, hoofdstukken 2-7

Aart van Bochove, hoofdstukken 8-12

Leiden, 2015

ISBN: 978-94-92165-04-6

Omslag: Barbara van Druten (ARTvertisements.com)

Vormgeving: Studio Schuttinga (www.studioschuttinga.nl)

NUR: 402

Een uitgave van Erato Educatief

Boek met beschrijving en interviews van Turkse Nederlanders van de eerste generatie, o.a. van Hasan Güney, de echtgenoot van Hatice en vader van Emine.